

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року
Завідувач кафедри Костенко Р.В.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологія і організація науково-педагогічних досліджень

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Освітній менеджмент у педагогічних системах

П.І.Б. викладача	Стрельбицька Світлана Михайлівна
Науковий ступінь, вчене звання, посада	Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Контактні дані викладача	Е-mail: lawyerkonsult@gmail.com т. моб. 0976444673
Консультації	Вівторок - 16:00-17:00

2022 – 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	Обов'язкова	
	Рік підготовки:	
		1-й
	Семестр	
		1-й
	Лекції	
		10 год.
	Практичні, семінарські	
		4 год.
	Самостійна робота	
		76 год.
		Форма підсумкового контролю: залік

2. Анотація до курсу

Запропонована програма ставить за мету формування системи знань з теоретико-концептуальних основ науки, методики та організації науково-педагогічних досліджень, генерування й ідентифікації наукових ідей, категоріального апарату, специфіки методичного інструментарію та особливостей його застосування у освітній і дослідницькій роботі.

Предмет дисципліни – є теоретичні засади методології та організації науково-педагогічних досліджень.

Завдання: сформувати у здобувачів вищої освіти систематизовані комплексні знання про сутність основних понять і категорій методології і організації науково-педагогічних досліджень; ознайомити з методологією та процесом науково-педагогічних досліджень, оцінкою їх ефективності; вибором об'єкту, предмету та методів науково-педагогічного дослідження; інформаційним забезпеченням науково-педагогічних досліджень та методикою роботи над літературними джерелами; сформувати розуміння характеру побудови теоретичних та експериментальних досліджень; уміння генерування та ідентифікації наукових ідей; сформувати уміння засвоєння логіки розгортання наукових тверджень, загальних вимог до оформлення науково-педагогічних досліджень; сформувати здатності доцільного використання методологічних принципів і методів наукової діяльності; сформувати готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності у системі вищої освіти.

Переваги: програма базується на новітніх досягненнях сучасних наукових здобутках, спрямована на набуття компетенцій і компетентностей для організації та реалізації науково-педагогічних досліджень.

3. Технологічна карта дисципліни

Тема	Зміст	Завдання	Контроль
Змістовий модуль 1. Наука та науково-педагогічні дослідження: теоретичні засади			
Тема 1. Наука як дослідницька діяльність	Наука як система знань, соціальний інститут і дослідницька діяльність. Науковий апарат (категорії науки). Сутність поняття, зміст, мета, завдання і функції науки та наукової діяльності. Форми організації та управління наукою в Україні. Засади	Пошуково-дослідні завдання, написання тематичного словника, створення таблиці та характеристика основних етапів	Перевірка тематичного словника, таблиці та презентації

	<p>науково-педагогічного дослідження: ідеали і норми науково-педагогічного дослідження, наукова картина світу та філософські засади. Етапи розвитку науки. Глобальні наукові революції та зміна типів наукової раціональності. Наукознавство та його основні розділи. Основні ознаки наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Роль філософії в обґрунтуванні проблем наукового дослідження. Логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології науково-педагогічного дослідження. Зміст, структура і значення дисципліни для наукової підготовки магістра. Диференціація наукових знань. Осмислення взаємозв'язків наукових і соціальних цінностей як умова сучасного розвитку науки.</p>	<p>становлення філософії науки; розробка презентацію: «Етапи науково-педагогічних досліджень»</p>	
<p>Тема 2. Процес науково-педагогічного дослідження та методика його проведення</p>	<p>Структура та різновиди науково-педагогічного дослідження. Визначальні параметри науково-педагогічних досліджень. Класифікація науково-педагогічних досліджень. Основні компоненти науково-педагогічних досліджень. Критерії істинності наукового знання. Структура наукового дослідження. Логіка наукових досліджень. Основні етапи і напрями науково-педагогічного дослідження, його мета та завдання. Елементи науково-педагогічного дослідження. Формування проблеми науково-педагогічного дослідження, побудова його програми. Тема і актуальність дослідження. Опис об'єкта дослідження, доведення та аргументація вибраного в ньому предмета дослідження. Мета і завдання дослідження. Концепція, гіпотеза</p>	<p>Написання тематичного словника, перерахувати основні компоненти наукового апарату науково-педагогічного дослідження; зобразить структуру наукового дослідження у вигляді схеми; розкрити основні етапи і напрями науково-педагогічного дослідження, його мету та завдання у вигляді таблиці</p>	<p>Перевірка тематичного словника, схеми та таблиці</p>

	дослідження. Новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження. Достовірність (вірогідність результатів дослідження). Теоретична та емпірична база дослідження, визначення стану досліджуваного об'єкта. Висновки і рекомендації за наслідками дослідження, впровадження їх результатів у практичну діяльність.		
Тема 3. Інформаційне забезпечення науково-педагогічних досліджень	Інформаційний простір науковця. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Національна система науково-технічної інформації. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях. Технологія роботи з інформаційними джерелами. Види наукових, навчальних і довідково-інформаційних видань. Класифікація наукових документів. Електронні ресурси. Теорія та практика динамічного читання й раціональної роботи з науковою літературою. Збирання матеріалу, його аналіз і обробка. Аналіз та інтерпретація наукових даних. Використання апарату посилань і цитат. Поняття академічна доброчесність. Вплив цифровізації на академічну доброчесність. Пошук та використання інформації в Інтернеті. Використання інформаційних ресурсів для участі у вітчизняних і міжнародних освітніх проєктах, програмах, грантах, конкурсах, конференціях, стажуваннях тощо. Кодекс честі та сприяння академічній доброчесності. Плагіат та корпоративна культура. Вимоги до оформлення бібліографічного опису літератури у списку	Написання тематичного словника, обрати із запропонованих у темі питань актуальну проблему, аналіз її сучасного стану із різних джерел та підготувати доповідь (до 5 хв.) з пропозиціями її розв'язання (до 2 стор.); аналіз наукової літератури щодо визначення сутності поняття «педагогічне дослідження», запишіть одне з визначень та надати обґрунтування свого вибору	Перевірка тематичного словника, доповіді

	використаних джерел. Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Види наукових публікацій. Наукова стаття. Тези наукової доповіді (повідомлення). Мова та стиль наукового дослідження.		
Змістовий модуль 2. Методологія та методика науково-педагогічного дослідження			
Тема 4. Теоретичні методи науково-педагогічного дослідження	Підходи до обґрунтування та визначення методу та методології. Поняття методології науки. Різновиди та структурні елементи методології. Системний підхід у науковому пізнанні. Класифікації методів наукового дослідження. Аналіз і синтез. Індукція та дедукція. Аналогія, абстрагування. Конкретизація, моделювання. Ідеалізація, формалізація. Узагальнення, порівняння. Мислений експеримент.	Написання тематичного словника з доведенням, що педагогічний процес є системою (до 3 сторінок); навести приклад використання загальнологічних методів в управлінні закладом освіти; перерахувати та пояснити теоретичні методи дослідження у вигляді таблиці	Перевірка тематичного словника, таблиць
Тема 5. Емпіричні методи науково-педагогічного дослідження	Загальні вимоги до емпіричних методів. Педагогічне спостереження. Опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування). Педагогічний експеримент. Рейтинг. Тестування. Вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду. Вивчення інформаційних джерел з проблем дослідження.	Написання тематичного словника, аналіз методів емпіричного дослідження, які найчастіше зустрічаються в освітньому закладі, на вашу думку (до 3 сторінок); змодельовати взаємозв'язок між двома обраними методами емпіричного дослідження; написати есе на обраний аспект з даної теми (до 5 стор.); скласти перелік рекомендованої	Перевірка тематичного словника, есе

		фахової літератури за темою згідно вимог чинного законодавства)	
Тема 6. Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра	Організація процесу роботи над кваліфікаційною роботою. Сутність, завдання та структура кваліфікаційної роботи. Загальний зміст кваліфікаційної роботи та вимоги до її оформлення. Захист кваліфікаційної роботи. Наслідки порушення вимог щодо виконання та захисту кваліфікаційної роботи. Положення про організацію виконання та захист кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» у Комунальному закладі вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».	Написання тематичного словника, написати есе на обраний аспект за самостійно обраною темою (до 5 стор.); розробити схему взаємозв'язку між метою, завданнями, змістом, методами, формами, засобами та результатом наукового дослідження на обрану тему; провести відбір методів дослідження для виконання власної магістерської роботи; підготувати виступ на тему «Особистість сучасного вченого в освітній парадигмі», розкрити питання з різних боків (до 2 стор)	Перевірка тематичного словника та есе, виступ

За кожною темою від здобувачів освіти вимагається:

- ведення тематичного словника, самостійно опрацьованих тем згідно з правилами цитування.

4. Політика курсу

Під час лекційних занять від здобувача вимагається уважно слухати викладача, конспектувати основні положення теми, брати участь в дискусіях, пошуково-дослідницької діяльності та інтерактиві.

До кожного **практичного заняття** здобувач повинен сумлінно готуватися: вивчати навчальний матеріал за темою відповідно до навчально-тематичного плану дисципліни, виконувати практичні завдання, готувати виступи і презентації. Під час проведення семінарського, практичного заняття здобувачі повинні брати активну участь в обговоренні

теми, відповідати на питання викладача та своїх одногрупників, брати активну участь у всіх видах навчальної діяльності, організованої викладачем.

Самостійна робота здобувачів передбачає самостійне вивчення тем і питань дисципліни, визначених викладачем, ведення тематичного словника, підготовку навчальних та аналітичних матеріалів, виконання практичних завдань для роботи на практичного заняттях.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач вищої освіти при виконанні самостійної роботи, індивідуальних завдань повинен дотримуватись принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту з коректними текстовими запозиченнями, які не повинні перевищувати 20%. Списування під час виконання самостійних робіт та на екзаменах заборонені.

Політика щодо дедлайнів та перекладань. Перекладання академічних заборгованостей відбувається за наявності поважних причин.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);
- участь у прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

5. Критерії оцінювання результатів навчання

5.1 Критерії оцінювання за всіма видами робіт

Оцінка за національною шкалою	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Здобувач вищої освіти	
Відмінно	90-100	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; рецензує відповіді інших здобувачів, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	75-89	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені

		час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає несуттєві неточності	програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	60-74	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно; безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-34	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

5.2. Критерії оцінювання для поточного контролю (за різними видами роботи)

Вид роботи	Бали	Критерії
Усні відповіді, участь у практичному занятті	8	Здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; аналізує педагогічну практику. Активно бере участь у занятті, висловлює обґрунтовані міркування, рецензує відповіді інших здобувачів, наводить доцільні приклади. Впевнено з творчим підходом виконує завдання.
	4-7	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає несуттєві неточності.

		Активність виявляє епізодично, відповіді надає правильні, але стандартні, не завжди впевнений у висловлених положеннях. Має певні труднощі щодо обґрунтування власної думки. Завдання виконує шаблонно, іноді потребує допомоги викладача.
	3-1	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, припускається помилок при відтворенні основних понять навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків. Переважно спостерігає за заняттям, не може самостійно виконати завдання.
	0	Відсутній на занятті
Самостійна робота (письмові роботи)	12	Завдання виконані з використанням кількох релевантних джерел. Відповіді повні, ґрунтовні, демонструють власну точку зору. Наведені приклади повністю відповідають завданню. Повністю дотримані вимоги щодо письмового/електронного оформлення робіт, з дотриманням правил цитування та покликання.
	5-11	Завдання виконані з використанням 1-2 джерел. Відповіді досить повні, частково демонструють власну точку зору. Наведені приклади формально відповідають завданню. Дотримані вимоги щодо письмового/електронного оформлення робіт, з дотриманням правил цитування та покликання, але є несуттєві неточності.
	4-1	Завдання виконані з використанням 1 джерела. Відповіді неповні, не демонструють власну точку зору. Наведені приклади не зовсім відповідають завданню. Порушені вимоги щодо письмового/електронного оформлення робіт, правила цитування та покликання, є суттєві помилки.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням норм академічної доброчесності.
Презентація роботи під час практичного заняття	6	Виконана робота презентується усно з використанням мультимедійної презентації. Усний виступ відповідає всім вимогам щодо педагогічного виступу перед аудиторією (правильне, яскраве мовлення; уміння взаємодіяти з аудиторією тощо). Презентація логічна, змістовна, цікава. Здобувач демонструє уміння самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених перед ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для інтерактивного виступу.
	5-3	Виконана робота презентується усно з використанням мультимедійної презентації. Усний виступ в основному відповідає вимогам щодо педагогічного виступу перед аудиторією. Презентація змістовна, але не відповідає завданню інтерактивності, дублює текст виступу. Здобувач не демонструє уміння самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених перед ним завдань, недостатньо використовує нові інформаційні технології для інтерактивного виступу.
	2-1	Виконана робота представлена без мультимедійної презентації. Завдання виконано з суттєвими помилками. Порушені вимоги щодо педагогічного мовлення та взаємодії з аудиторією.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням норм академічної доброчесності.

6. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний та/або періодичний контроль							Підсумковий контроль	Загальна підсумкова оцінка
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				0	100
T1	T2	T3	T4	T5		T6		
ср	ср	п	ср	ср	п	ср		
12	12	14	12	12	12	14		

*Умовні позначення: ср – самостійна робота, п – практичне заняття

7. Рекомендована література

Основна:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вазинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Григоруk П. М. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посібник. К. : Кондор, 2017. 206 с.
4. Гуроров О. І. Методологія та організація наукових досліджень : посібник. Харків : ХНАУ, 2017. 57 с.
5. Добронравов І. С. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
6. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
7. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Дніпропетровськ : Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
8. Ладанюк А. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2020. 352 с.
9. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навч. посіб. Суми : СНАУ, 2020. 220 с.
10. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / за ред. І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. (ч. 2). К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
11. Пахальчук Н. О. Основи оформлення науково-педагогічного дослідження : навч. посіб. для студентів СВО магістр. Вид. 3-ге, доп. та перероб. Вінниця, 2019. 81 с.
12. Староста В. І. Методологія наукових досліджень : навч.-метод. посіб. для самостійної роботи здобувачів освіти. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 64 с.
13. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2017. 237 с.
14. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2016. 151 с.
15. Ochrana F. Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu. Univerzita Karlova, 2019. 150 s

Додаткова:

1. Аксютіна А. В., Нестерцова-Собакарь О. В., Тропін В. В. Інтелектуальна власність : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Дніпро : Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 140 с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
3. Бусол О. Способи правового захисту інтелектуальної власності суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2016. Вип. 43. С. 194-198.
4. Бхаттачарджи А. Методологія і організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках : навч. посіб. К. : 2016. 159 с.
5. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2019. 224 с.
6. Лепський М. А., Лепська Н. В. Метод «Прогнозування за аналогією». Геополітичні студії. Робоча книга. Запоріжжя : КСК Альянс, 2017. 62 с.
7. Мальська М.П. Організація наукових досліджень: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2017. 136 с.
8. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / В. М. Михайлов. Харків : ХДУХТ, 2016. 220 с.
9. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
10. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2015. 317 с.
11. Поворознюк А. І., Панченко В. І., Філатова А. Є. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Харків : НТМТ, 2016. 192 с.
12. Стрельбицька С. М. Науково-дослідницька діяльність як фактор удосконалення професійної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах змішаного навчання : Scientific and pedagogical internship «Traditional education and technological challenges in teaching pedagogical and psychological disciplines in the EU countries» : Internship proceedings. Wrocław, 2022. P. 66-72.

Нормативно-правові акти:

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2017. 26 с.
2. Положення про організацію виконання та захист кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» в комунальному закладі вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти одеської обласної ради»
https://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/732394/sitepage_18/files/polozh_pro_kval_r_ob.pdf
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> (дата звернення: 12.03.2022).
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 10.03.2022).
5. Про освіту : Закон України від 05.07.2022 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.07.2022).

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 22.02.2022).
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2022).
3. Офіційний сайт Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbiv.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2022).